

Teze pro přijetí exekutivních a legislativních opatření týkající se statusu umělce, jež mohou bezprostředně pomoci kulturnímu a kreativního sektoru.

Podkladový materiál IDU – únor 2021

V důsledku pandemie virového onemocnění covid-19 a navazujících protiepidemiologických opatření vlády došlo k bezprecedentnímu rozvrácení kulturního a kreativního sektoru průmyslu. Mnoha osobám se sice dostalo podpory z několika záchranných vládních programů, nicméně vyšlo najevo dlouhodobé neřešení systémové podpory umělců a umělkyní. Role umělců a umělkyní není definována ani právně ukotvena, neexistuje systémové řešení sociálních jistot v podobě speciálního systému pojištění, který existuje v zahraničí. Kromě toho je také možné zvážit řadu opatření, která nebudou mít velký dopad na veřejný rozpočet.

Přijetí opatření je o to naléhavější, že v budoucnu lze očekávat v důsledku reformy daňového systému další dopad na finanční situaci kulturního a kreativního sektoru související s významným výpadkem příjmů samospráv, které jsou do velké míry zřizovateli nebo podporovateli místních kulturních organizací, zejména pak tzv. živé kultury.

Jedná se o soubor konkrétních opatření s konkrétní vizí moderní kultury coby důležitého odvětví národního hospodářství přinášejícího všeobecný společenský prospěch s nízkou emisí stopou a vysokou přidanou hodnotou.

Opatření je možné rozdělit do několika oblastí

1. Definování a právní ukotvení statusu umělců a umělkyní
2. Vytvoření Sociálního fondu pro umělce/umělkyně včetně vytvoření programu sociálního spoření profesionálních tanečníků a dalších uměleckých profesí, jejichž výkon profese vychází z umělecké práce s tělem a podpora jejich druhé kariéry
3. Úpravy existujících právních úprav týkajících se výběru daní, odměňování autorů, autorského práva a dalších

Ad 1. Definování a právní ukotvení statusu umělce/umělkyně

Novela Zákona č. 203/2006 Sb. *Zákon o některých druzích podpory kultury a o změně některých souvisejících zákonů*

Doplnění samostatného paragrafu: obecné definice a možnost přijímání a realizace specifických opatření vztahující se ke statusu umělce/umělkyně.

Název paragrafu: Sociální postavení umělce/umělkyně (Status umělce/umělkyně)

Podstata možného návrhu znění:

Profesionálním umělec/umělkyně je osoba, která vytváří či interpretuje umělecká díla, její činnost je v tomto smyslu kontinuální, reflektovaná odbornou veřejností a je zdrojem většinového ročního příjmu umělce/umělkyně. Profesionální umělec/umělkyně má právo na speciální zacházení týkající se sociálního zabezpečení, zdravotního pojištění, přímého či nepřímého zdanění a autorských odměn s cílem podporovat tvorbu.

Komentář:

Definice zohledňuje talenty bez odborného vzdělání a nenutí nikoho, aby byl součástí profesních organizací (je dobré vzít v úvahu, že existují profese, kde je povinná účast v asociaci nebo komoře – viz. stomatologové, architekti). Současně ale definice zaručuje určitou „kontrolu“ účelného využití veřejných prostředků. Zmíněnou odbornou veřejností mohou být i zástupci profesních organizací.

Otázka dobrovolnosti souvisí se zodpovědností.

Východiskem druhé části paragrafu je znění v: Preambule Usnesení Evropského parlamentu ze dne 7. 6. 2007 o sociálním postavení umělců, dostupné online na https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:a9f2dcc0-947f-4fca-b628-065d77004d49.0002.01/DOC_20&format=PDF

Ad 2. Vytvoření Sociálního fondu pro umělce/umělkyně

Transformace stávající Státního fondu kultury ČR tak, aby v jeho rámci mohl fungovat nově vzniklý Sociální fond. Nabízí se využít příkladu z Německa – Künstlersozialkasse. Fond bude přesně definovat umělecké profese, které budou mít nárok na speciální přístup k placení sociálního (důchodového a nemocenského), případně i zdravotního pojištění. Fond bude fungovat na bázi dobrovolné účasti pojištěnců a bude přihlížet ke specifickým pracovním podmínkám umělecké práce vybraných uměleckých profesí. Jeho smyslem je snížit rizika výpadku příjmů a zajistit základní sociální stabilitu uměleckých profesí, tak jak to uvádí předložený výchozí materiál k problematice statusu umělce.

Sociální fond by mohl zahrnout a řešit i systém podpory profesionálních tanečníků a dalších uměleckých profesí, jejichž výkon profese vychází z umělecké práce s tělem (akrobaté, performeři, herci pohybového divadla a pantomimy, určité skupiny hudebních interpretů), který více než pět let navrhuje Ministerstvu kultury ČR Nadační fond pro taneční kariéru

V souvislosti s projednáváním statusu umělce je tedy příležitost znovu připomenout dva zásadní nástroje – participativní spoření a facilitaci přechodu do druhé kariéry, které by pomohly kompenzovat některé rizikové faktory těchto profesí jako jsou:

- Vysoká rizikovost
- Limitující věk
- Rostoucí konkurence
- Nedostatečné finanční ohodnocení práce

Navrhovaný systém participativního spoření

- Předpokladem je dohoda MKČR, MPSV, MF
- Spoření na půdorysu životního pojištění
- Vstupní kritéria – profesionální tanečník (umělec)
 - Práce tanečníka představuje alespoň polovinu příjmů
 - Tanečník (umělec) má odpovídající kvalifikaci (minimálně je absolventem konzervatoře) nebo se profesí živí minimálně 3 roky

Model spoření

- Délka spoření
 - Minimálně 5 let (60 měsíčních splátek)
- Spořená částka a její zhodnocení
 - Tanečník spoří minimálně 500 Kč měsíčně
 - Stát přidává příspěvek ve výši 100 % vkladu tanečníka, maximálně však 1500 Kč měsíčně po dobu 20 let
 - Vklad je úročen (čím delší spoření, tím výhodnější úročení)
- Využití naspořené částky – příklady

- Kompenzace propadu v příjmech při startu v nové profesi
- Stipendium v době rekvalifikace
- Úhrada rekvalifikace, která je nad rámec poskytovaný Úřadem práce
- Start ve vlastním podnikání
- Financování dalšího studia

Toto spoření garantuje aktivní participaci umělce na řešení své druhé kariéry, jeho zodpovědný přístup k profesnímu vývoji.

Podpora druhé kariéry

V rámci statusu umělce navrhujeme rozpracovat téma „transition“ - přechodu umělců do jiných profesí. Tomuto tématu se věnuje Nadační fond pro taneční kariéru, který může sdílet svoji expertýzu facilitace přechodu z aktivní do druhé kariéry u profesionálních tanečníků. Jedná se v zásadě o komplexní odbornou podporu zahrnující základní informace o trhu práce, personální i psychologické poradenství a koučing.

Ad 3. Úpravy existujících právních úprav týkajících se výběru daní, odměňování autorů, autorského práva a dalších

Návrhy opatření

- **Zrovnoprávnění zdaňování autorů a umělců ve svobodném povolání se zdaněním neumělecké práce vykonávané na základě živnostenského oprávnění (výdajový paušál)**

Povaha opatření:

Novela zákona č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů

Text opatření:

V ustanovení § 7 odst. 7 písm. b) se za slova „živnostenského podnikání“ doplňují slova „nebo z příjmů podle odstavce 2 písm. a) a c)“.

V ustanovení § 7 odst. 7 písm. d) se slova „a odstavce 6“ zrušují.

Odůvodnění:

Smyslem ustanovení je sjednotit výši výdajového paušálu u daně z příjmů fyzických osob podnikajících na základě živnostenského zákona s fyzickými osobami působícími ve svobodném povolání či majících příjem z poskytování licencí k užití. Dnes totiž platí nespravedlivé rozdělování, kdy např. grafik podnikající na základě živnosti může použít výdajový paušál 60 %, zatímco výtvarník ve svobodném povolání pouze 40 %, podobně překladatel odborných textů může použít výdajový paušál 60 %, ale umělecký překladatel 40 %, totéž platí o fotografovi živnostníkovi a uměleckém fotografovi atd.

Opatření se nedotýká zdaňování právnických osob ani zdaňování těch fyzických osob, které uplatňují skutečné výdaje. Ve skutečnosti tedy bude mít dopad zejména na nejméně příjmové profese, zejména umělecké profese, u nichž důležitou část příjmů tvoří příjmy z licencí

poskytovaných napřímo či prostřednictvím třetích osob (např. hudební skladatelé, spisovatelé, překladatelé apod., ale i zaměstnaní hudebníci, zpěváci či herci, kteří mají zejména v příspěvkových organizacích kolektivně vyjednáno, že jim náleží příjmy z využití jejich uměleckých výkonů) nebo příjmy za výkon profese v nezávislém povolání (umělecké honoráře). Ustanovení má potenciál dále podpořit kreativitu a příjmové zajištění nejenom autorů a umělců, ale i vynálezců, průmyslových designérů, IT vývojářů a dalších fyzických osob majících příjem z licencování nehmotného majetku (vynálezů, průmyslových vzorů, počítačových programů apod.).

Zrušení odkazu na odst. 6 v písmenu d) znamená, že autoři přispívající do novin, časopisů, televize a rozhlasu budou moci uplatňovat výdajový paušál stejně jako ostatní osoby působící v nezávislém povolání, pokud si podají daňové přiznání. Dnes platí, že tito autoři si nemůžou uplatnit jakékoli výdaje (skutečné ani paušální) při příjmech za tyto příspěvky, třebaže s nimi mají výdaje jako kdokoli jiný (např. výdaje na přípravu reportáže, umělecké kritiky, cestovní výdaje atd.).

• **Odpočít na podporu kultury**

Povaha opatření: Novela zákona o daních z příjmu č. 586/1992 Sb.

Komentář: Navrhujeme doplnit do §34 odst. 4 a násl. zákona o daních z příjmu č. 586/1992 Sb. v aktuálním znění **možnost odpočtu výdajů na podporu kultury/umění** (kde se bude jednat (i) o výdaje na pořízení uměleckých děl) pro PO.

Odůvodnění:

Možnost odpočtu investic do umění je jedním ze zásadních způsobů, jak nepřímou podporou profesionálního umění. Dle české legislativy lze od základu daně odečíst pouze tyto specifické výdaje, které mají schopnost podpořit výkon umělecké profese jen značně omezený:

- **u daně z příjmů FO** „hodnotu bezúplatného plnění poskytnutého obcím, krajům, organizačním složkám státu, právnickým osobám se sídlem na území České republiky, jakož i právnickým osobám, které jsou pořadateli veřejných sbírek podle zvláštního zákona, a to na vědu a vzdělávání, výzkumné a vývojové účely, kulturu, školství, na policii, na požární ochranu, na podporu a ochranu mládeže, na ochranu zvířat a jejich zdraví, na účely sociální, zdravotnické a ekologické, humanitární, charitativní, (...), pokud úhrnná hodnota bezúplatných plnění ve zdaňovacím období přesáhne 2 % ze základu daně anebo činí alespoň 1000 Kč“ (§ 15 odst. 1 zákona o daních z příjmu č. 586/1992 Sb. v aktuálním znění).
- **u daně z příjmů PO** „hodnotu bezúplatného plnění poskytnutého obcím, krajům, organizačním složkám státu, právnickým osobám se sídlem na území České republiky, jakož i právnickým osobám, které jsou pořadateli veřejných sbírek podle zvláštního zákona, a to na vědu a vzdělávání, výzkumné a vývojové účely, kulturu, školství, na policii, na požární ochranu, na podporu a ochranu mládeže, na ochranu zvířat a jejich zdraví, na účely sociální, zdravotnické, ekologické, humanitární, charitativní, (...), pokud hodnota bezúplatného plnění činí alespoň 2000 Kč“ (§ 20 odst. 8 zákona o daních z příjmu č. 586/1992 Sb. v aktuálním znění).

- **u daně z příjmů PO** pak dále i „odpočet na podporu výzkumu a vývoje nebo odpočet na podporu odborného vzdělávání“ (§ 34 odst. 4 zákona o daních z příjmu č. 586/1992 Sb. v aktuálním znění).

V evropské legislativě je taková forma podpory realizována možností odpočtu od daňového základu (a) bezúplatných plnění (stejně jako v modelu současné úpravy české) a (b) úplatných plnění, resp. investic do umění, tj. např. koupě obrazu apod. subjektům působícím v oblasti kultury. Dle dánského zákona č. 138 z roku 2004 o daňových výjimkách v oblasti kultury, lze od základu daně poplatníka odečíst náklady na pořízení uměleckého díla až do výšky 25% jeho pořizovací ceny. Možnost odpočtu výdajů na podporu kultury/umění do současné koncepce odpočtů uplatňovaných PO v § 34 zákona o daních z příjmu č. 586/1992 Sb., přičemž tento zákon by měl stejně jako u odpočtu na podporu výzkumu a vývoje a odpočtu na podporu odborného vzdělávání nastavit podmínky jejich využití.

- **Danění příjmů ve formě autorských honorářů**

Povaha opatření: *Novela zákona o daních z příjmu č. 586/1992 Sb.*

Komentář: *Možnost volby režimu danění autorských honorářů*

Odůvodnění:

Přístup k danění honorářů za autorské příspěvky (nejen) profesionálních umělců se liší stát od státu, nastupující tendencí evropské politiky je však minimalizace daňové zátěže profesionálních umělců a zjednodušení vykazování jejich příjmů. Je-li přistoupeno k speciální úpravě danění těchto příjmů zvláštní sazbou daně, různí se dále i podmínky, za nichž k jejímu uplatnění dochází. U nás se jedná o následující podmínky:

- *příspěvek autora do novin, časopisu, rozhlasu nebo televize plynoucí ze zdrojů na území České republiky*
- *úhrn těchto příjmů od téhož plátce daně nepřesáhne v kalendářním měsíci 10.000,- Kč*
- *příjem z užití nebo poskytnutí práv z průmyslového vlastnictví, autorských práv včetně práv příbuzných právu autorskému, a to včetně příjmů z vydávání, rozmnožování a rozšiřování literárních a jiných děl vlastním nákladem*

(§ 7 odst. 6 zákona o daních z příjmu č. 586/1992 Sb.).

Je otázkou, do jaké míry je nastavení hranice 10.000 Kč v ČR výhodné, či diskriminační. V případě příjmu do 10.000 Kč zdá se však povinnost odvádět daň v zákonné výši bez možnosti uplatnění slev na dani, nákladů atd. ve většině případů spíše diskriminační. S ohledem především na specifika výkonu umělecké profese zdá se být možnost volby režimu danění takových příjmů, nenastoupí-li jiné diskriminaci zmírňující činitelé, právě vhodnou alternativou osvobozující současný systém autorských honorářů v ČR (volba režimu danění je umělcům k dispozici např. na Slovensku).

Dalším pro profesionální umělce často bolestným momentem v současném systému daňového a sociálního zákonodárství je plnění povinnosti odvodů na sociální a zdravotní pojištění. V současnosti není pro příjmy profesionálních umělců s výjimkou vyplývající pro osoby s příjmy výlučně ve formě autorských honorářů daněných srážkovou daní k dispozici žádný nástroj zmírňující dopady povinnosti odvodů na sociální a zdravotní pojištění, je tedy nasnadě, že by

se určitý specifický režim měl týkat všech příjmů z umělecké činnosti do určité zákonem stanovené výše.

Příčemž je třeba připomenout, že účelem zavedení specifického režimu danění těchto autorských honorářů je zvýšení efektivity zachycení a danění této části příjmů, nikoli podpora či ochrana výkonu umělecké profese.

- **Snížená sazba DPH při výkonu umělecké profese**

Povaha opatření: *novela zákona o DPH č. 235/2004 Sb.*

Komentář: *Zařazení uměleckých děl do přílohy č. 3, resp. přílohy 3a zákona o DPH č. 235/2004 Sb. a převodu a postoupení autorských práv do přílohy č. 2, resp. 2a zákona o DPH č. 235/2004 Sb.*

Odůvodnění:

V současnosti se první snížená sazba DPH použije pro následující služby z oblasti umění: „Služby autorů a výkonných umělců, pokud se nejedná o poskytnutí oprávnění k výkonu práva dílo nebo umělecký výkon užít a mimo služby nezávislých novinářů, nezávislých modelů a modelek“. (příloha č. 2 zákona o DPH č. 235/2004 Sb. v aktuálním znění).

Druhá snížená sazba daně se použije pro následující služby z oblasti umění: „poskytnutí oprávnění ke vstupu na představení, do divadel, do cirkusů, do (...), na koncerty, do muzeí, (...), do kin, na výstavy a na podobné kulturní události nebo do podobných kulturních zařízení; (...)“ a „půjčování nebo nájem knih, brožur, letáků, prospektů, novin, časopisů, periodik, obrázkových knih, předloh ke kreslení, omalovánek, hudebnin a kartografických výrobků, na jejichž dodání se uplatňuje druhá snížená sazba daně, pokud se jedná o veřejné knihovnické a informační nebo další služby poskytované podle knihovního zákona nebo obdobné služby poskytované podle jiného právního předpisu“. (příloha č. 2a zákona o DPH č. 235/2004 Sb. v aktuálním znění) a zboží (v právní terminologii) z oblasti umění: „pro knihy, brožury, letáky, prospekty, noviny, časopisy, periodika, obrázkové knihy, předlohy ke kreslení, omalovánky, hudebniny a kartografické výrobky, včetně zvukového záznamu přednesu jejich obsahu, pokud - jsou obsaženy na hmotném nosiči a nejde o zboží, u kterého reklama představuje více než 50 % obsahu nebo které se výlučně nebo převážně sestává z hudebního zvukového obsahu nebo audiovizuálního obsahu“ a (příloha č. 3a zákona o DPH č. 235/2004 Sb. v aktuálním znění).

Snížení sazby DPH má rovněž nezanedbatelný dopad na podporu výkonu profesionálního umění, přičemž česká legislativa se prozatím zaměřila především na podporu kulturních institucí a uměleckých děl literárních, méně pak na samotný výkon umělecké profese. Při prvotním prodeji uměleckého díla pak není snížená sazba DPH vůbec aplikována. Inspirací nám zde mohou být mnohé evropské státy (např. Belgie, Francie, Německo), které prodej uměleckých děl sníženou sazbou DPH podporují. Obdobná situace je i u převodu a postoupení autorských práv.

- **Zvýšení náhradních odměn autorů a umělců placených výrobcí elektroniky**

Povaha opatření: Novela vyhlášky MK, kterou se stanoví typy přístrojů k zhotovování rozmnoženin, typy nenahraných nosičů záznamů a výše paušálních odměn

Text opatření:

Vyhláška č. 488/2006 Sb., kterou se stanoví typy přístrojů k zhotovování rozmnoženin, typy nenahraných nosičů záznamů a výše paušálních odměn, se mění takto:

1. V § 1 odst. 1 se sazby odměn mění takto:

*45 Kč na 60 Kč
120 Kč na 160 Kč
240 Kč na 315 Kč
450 Kč na 590 Kč
900 Kč na 1200 Kč*

2. V § 1 odst. 2 se sazby odměn mění takto:

*120 Kč na 160 Kč
225 Kč na 300 Kč
450 Kč na 590 Kč
900 Kč na 1200 Kč
1650 Kč na 2160 Kč
2560 Kč na 3360 Kč
3570 Kč na 4680 Kč
5250 Kč na 6880 Kč
6750 Kč na 8840 Kč*

3. V § 2 se sazby odměn mění takto:

*120 Kč na 160 Kč
240 Kč na 315 Kč
450 Kč na 590 Kč
900 Kč na 1200 Kč
1800 Kč na 2360 Kč
3300 Kč na 4330 Kč
5100 Kč na 6680 Kč
7500 Kč na 9830 Kč
10500 Kč na 13750 Kč
13500 Kč na 17700 Kč*

4. V § 5 odst. 2 se slova „1,50 Kč za každý započatý 1 GB kapacity, nejvýše však 90 Kč“ nahrazují slovy „2 Kč za každý započatý 1 GB kapacity, nejvýše však 120 Kč“.

2. V § 5 odst. 3 se slova „0,15 Kč“ mění na slova „0,20 Kč“, slova „150 Kč“ se mění na slova „200 Kč“ a slova „0,10 Kč“ se mění na slova „0,15 Kč“.

3. V § 6 odst. 1 písm. f) se slova „pevné disky zabudovatelné do osobního počítače“ nahrazují slovy „chytré mobilní telefony, tablety, notebooky a osobní počítače“.

4. V § 6 odst. 1 písm. g) se slovo „zabudované“ nahrazuje slovem „zabudovatelné“.

5. V § 6 odst. 2 se za slova „mobilní telefony“ doplňují slova „, vyjma chytrých telefonů,“.

Další níže uvedená dílčí opatření jsou k diskusi, protože by vyžadovala otevřít autorský zákon a nejenom vyhlášku.

- *file hosting services – poskytovatelé prostoru pro ukládání osobních souborů spotřebitelů (Google Disk, Dropbox aj.)...? - § 25 odst. 2 AZ*
- *Přístroje pro tiskové rozmnoženiny - § 25 / 4 AZ (placení dnes omezeno na 20 % přístrojů)*
- *3D tiskárny*

Odůvodnění:

Pandemie koronaviru nás utvrdila v poznání, že zatímco od pracovníků v kultuře se očekává, že budou zdarma nebo za symbolickou odměnu vykonávat svou práci a například zdarma zajišťovat internetový online přenos svých představení, hudby, či dokonce filmů, výrobci a dovozci elektroniky nadále bohatnou na jejich úkor. Největší globální korporace na poli výroby spotřební elektroniky (jako Apple, Samsung,) zbohatly na vysoké poptávce po zařízeních zprostředkovávajících veřejnosti umělecké zážitky a umožňující veřejnosti pořizovat si pro vlastní potřebu rozmnoženiny uměleckých děl, shromažďovat hudbu na mobilním telefonu, sdílet obrazový a videomateriál, pořizovat si nahrávky vysílání (služby jako catch-up, time-shift apod.). V souvislosti s tím platí v České republice po desítky let povinnost výrobců a dovozců elektroniky kompenzovat nositelům práv ztráty způsobené legitimním rozmnožováním chráněných děl v domácnostech, výše těchto odměn se však neměnila od roku 2008, a přitom v tomto roce nedošlo k jejich zvýšení, ale prakticky dramatickému snížení (z 6 Kč za každých 512 MB kapacity na 1,50 Kč za každý GB kapacity nosiče). Takovou situaci považujeme za neudržitelnou a nespravedlivou. Náhradní odměny představují pro mnoho autorů a výkonných umělců významné přilepšení k chudému příjmu a výhodou tohoto opatření je skutečnost, že odměna plyne přímo jim a nemohou se práva na tuto odměnu vzdát. Tím se sleduje významná sociální funkce náhradní odměny v prostředí obchodu s kulturními statky.

Navrhujeme aktualizovat náhradní odměny alespoň o meziroční výši inflace, která byla v letech 2008 až 2020 následující (rok 2020 počítá s projekcí státní statistické služby):

2008	6,3%
2009	1,0%
2010	1,5%
2011	1,9%
2012	3,3%
2013	1,4%
2014	0,4%
2015	0,3%
2016	0,7%
2017	2,5%
2018	2,1%
2019	2,8%
2020	3,2%

- **Reforma povinných kvót na evropský a český repertoár ve vysílání**

Povaha opatření: Pozměňovací návrh k zákonu o službách platform pro sdílení videonahrávek

Text opatření:

Navrhuje se vložení nového bodu (mezi body 64. a 65.) do čl. 15 části druhé „Změna zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání“ návrhu následujícího znění:

Za § 42 se vkládá nový § 42b, jenž zní

„(1) Českým hudebním dílům je provozovatel rozhlasového vysílání s licenci povinen vyhradit nejméně 25 % času vysílání hudebních děl v kalendářním měsíci, a to ve vysílání každého programu takového vysílatele zvlášť.

(2) Do podílu podle odst. 1 se započítávají pouze česká hudební díla zařazená do vysílání v čase od 6.00 hodin do 24.00 hodin.

(3) Z času vysílání vyhrazeného českým hudebním dílům podle odst. 1 je vysílatel povinen vyhradit nejméně 20 % vysílání nových českých hudebních děl; za nové české hudební dílo se považuje hudební dílo vysílané v době do pěti let od jeho zveřejnění.

(4) Za české hudební dílo podle odst. 1 se považuje hudební dílo, u něhož měl nebo má autor nebo alespoň jeden ze spoluautorů trvalý pobyt nebo státní občanství České republiky, jakož i hudební dílo s textem v českém jazyce.“

Navrhuje se vložení nového bodu (mezi body 64. a 65.) do čl. 15 části druhé „Změna zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání“ návrhu následujícího znění:

V § 43 odst. 2 zní:

„(2) Informace o plnění povinností podle odstavce 1 a seznam odvysílaných evropských děl vyrobených nezávislými výrobci je provozovatel televizního vysílání povinen každoročně uvést ve své výroční zprávě, je-li povinen ji zveřejňovat podle zvláštního právního předpisu.²⁵⁾ Povinnost podle odstavce 1 se považuje za splněnou, pokud provozovatel televizního vysílání vynakládá alespoň 10 % svého programového rozpočtu na výrobu nebo nákup evropských děl vyrobených nezávislými výrobci a údaje o programovém rozpočtu a jeho části připadající na výrobu nebo nákup evropských děl vyrobených nezávislými výrobci společně se seznamem těchto děl uvede ve výroční zprávě, je-li povinen ji zveřejňovat podle zvláštního právního předpisu.²⁵⁾“

²⁵⁾ Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví – úprava se týká v současné době nesprávně implementované unijní směrnice

Navrhuje se vložení nového bodu (mezi body 64. a 65.) do čl. 15 části druhé „Změna zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání“ návrhu následujícího znění:

V § 43 odst. 3 zní:

„(3) Za nezávislého výrobce se považuje právnická nebo fyzická osoba, která není provozovatelem televizního vysílání, ani není s provozovatelem televizního vysílání majetkově propojena, a současně provozovateli televizního vysílání neposkytla jiná oprávnění k užití evropského díla, než je právo k televiznímu vysílání díla a práva bezprostředně související s vysíláním díla (jako je zpětné zhlédnutí na stránkách vysílatele) na dobu nejvýše pěti let, a jejíž dodávky děl pro jednoho provozovatele televizního vysílání nepřesáhnou v průběhu 3 let 90 % její celkové výroby, a je nositelem práv výrobce zvukově obrazového záznamu evropského díla, a je oprávněna vykonávat všechna oprávnění k užití evropského díla s výjimkou práva k televiznímu vysílání evropského díla a práv bezprostředně souvisejících s vysíláním díla.“

Navrhuje se vložení nového bodu (mezi body 64. a 65.) do čl. 15 části druhé „Změna zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání“ návrhu následujícího znění:

V § 60 odst. 2 písm. a) se za slova „pro evropská díla“ vkládají slova „, česká hudební díla“.

Odůvodnění:

Navrhují se dvě opatření:

1. Zavedení kvót na vysílání českých hudebních děl v rozhlasovém vysílání je inspirováno právní úpravou Francie, Slovenska a některých dalších evropských zemí. Taková právní úprava je v souladu s právem Evropské unie umožňující zavádět legislativní opatření na podporu tuzemské tvorby a odráží do značné míry již současnou praxi, kdy Rada pro rozhlasové a televizní vysílání v rámci licenčních podmínek zavazuje rozhlasové vysílatele k tomu, aby část svého vysílání vyhradili tuzemské tvorbě.
2. Druhé opatření se týká vyjasnění povinnosti televizního vysílatele zařazovat do vysílání díla nezávislých producentů. V současnosti existují dvě nejčastější formy spolupráce mezi nezávislým producentem a televizním vysílatelem při výrobě audiovizuálního díla. První formou spolupráce je koprodukce, kdy dochází k rozdělení práv a výnosů z užití audiovizuálního díla. Druhou formou spolupráce je výroba díla producentem pro televizního vysílatele za paušální částku, čímž vysílatel naplňuje § 43 odst. 2 Zákona o vysílání, když část svého programového rozpočtu vynakládá na výrobu evropských děl nezávislým producentem. Současně je však producent vysílatelem nucen všechna práva k užití licencovat na výhradní bázi televiznímu vysílateli a práva výrobce zvukově obrazového záznamu na něj převést zcela. Pokud tedy nezávislý producent vyrábí audiovizuální dílo pro vysílatele, nabude všechna práva k užití audiovizuálního díla a jeho záznamu vysílatel, který potom rozhoduje o další distribuci (jestliže vůbec s distribucí souhlasí) a vybírá veškeré příjmy z užití. Velmi často se však stává, že vysílatel užije dílo pouze ve svém vysílání a nikoli v dalších distribučních oknech (DVD, VOD apod.). V takových případech zůstává potenciál díla nevyužit po stránce ekonomické i kulturní, tedy na úkor nezávislého producenta, filmových tvůrců i veřejnosti.

Současná definice nezávislého výrobce obsažena v ustanovení § 43 odst. 3 Zákona o vysílání se však drobně *odchyluje* od kritérií stanovených původní směrnici o audiovizuálních mediálních službách (rec. 71), když poslední kritérium pro vymezení

nezávislého výrobce, a sice, že mu mají zůstat zachována tzv. sekundární práva (práva k užití filmového díla odlišná od primárního práva na vysílání díla) zůstalo opomenuté.

V případě, že nezávislý výrobce zůstane nositelem práv výrobce zvukově obrazového záznamu evropského díla (přičemž právo k užití díla jeho vysíláním by bylo uděleno na určitou dobu vysílateli a sekundární práva by vysílateli licencována nebyla), eventuálně by v případě koprodukční spolupráce televizní vysílatel vykonával pouze práva k televiznímu vysílání evropského díla a práv bezprostředně souvisejících s vysíláním díla, mohl by nezávislý výrobce dílo dále distribuovat a získat z jeho užití odměnu, která by pokryla náklady na vývoj dalšího díla. Zároveň by z další distribuce profitovali i spotřebitelé, jimž může být odepřen legální přístup k dílu právně zablokovanému vysílatel. Tímto by došlo k významné změně způsobu financování produkce pořadů a celého odvětví – doplnění investování do projektů ze strany producentů, a tím k růstu audiovizuálního průmyslu, stejně jako kvality a mezinárodní konkurenceschopnosti tuzemské audiovizuální produkce.

- **Posílení postavení autorů a umělců, zaměstnaných i ve svobodném povolání, v autorském právu**

Povaha opatření: Novela autorského zákona a občanského zákoníku

Text opatření:

Navrhuje se vložení nového bodu do návrhu novely autorského zákona:

Za navrhovaný § 25b se vkládá nový § 25c, který včetně nadpisu zní:

§ 25c

Právo na odměnu v souvislosti s distanční výukou

Autor má právo na odměnu v souvislosti s distanční výukou vůči osobě, která užívá dílo podle § 31a; tohoto práva se nelze vzdát.

Odkaz na § 25c se následně navrhuje doplnit do ustanovení § 31a odst. 1, § 71 odst. 3, § 74, § 76 odst. 4, § 78, § 80 odst. 3, § 82, § 97d odst. 1.

§ 25d

Právo na odměnu při užití audiovizuálního díla

Pokud autor audiovizuálního díla nebo autor scénáře audiovizuálního díla poskytne výrobcí zvukově obrazového záznamu výhradní licenci k užití díla na dobu přesahující deset let, vzniká autorovi právo na odměnu vůči uživateli audiovizuálního díla při jeho užití televizním vysíláním anebo přenosem televizního vysílání.

Odkaz na § 25d se následně navrhuje doplnit do ustanovení § 97e odst. 4.

V § 37 odst. 2 se ruší část věty „, nebo půjčují-li originály nebo rozmnoženiny vydaných děl školní knihovny a knihovny vysokých škol, Národní knihovna České republiky (dále jen „Národní

knihovna“), Moravská zemská knihovna v Brně, Národní technická knihovna, Národní lékařská knihovna, Národní pedagogická knihovna Komenského, Knihovna Ústavu zemědělských a potravinářských informací, Knihovna Národního filmového archivu a Parlamentní knihovna České republiky“

V § 97 se doplňuje nový odstavec 6, jenž zní:

(6) Dohody autorů anebo výkonných umělců ve svobodném povolání o sdružení se za účelem kolektivního vyjednávání podmínek tvůrčí práce anebo odměňování at' již v rámci kolektivního správce či mimo něj se nepovažují za dohody narušující hospodářskou soutěž podle zvláštních předpisů.

Odůvodnění k navrhovaným změnám autorského zákona:

V souvislosti se změnami autorského zákona a občanského zákoníku, které jsou součástí vládního návrhu zákona (č. j. Ministerstva kultury MK-S 7178/2020), se nabízí přijmout naléhavá opatření vyžádaná aktuální situací kulturních a kreativních průmyslů, která posílí postavení kulturních aktérů na trhu s nehmotnými statky.

V souvislosti se zavedením výjimky pro komerční i nekomerční distanční kurzy a výuku navrhujeme v souladu se směrnicí o autorském právu na jednotném digitálním trhu zavedení práva autorů a umělců na náhradní odměnu.

V souladu s návrhem na zlepšení postavení režisérů a scénáristů audiovizuálních děl se navrhuje po vzoru italské právní úpravy zavedení práva na odměnu vůči uživateli audiovizuálního díla.

V § 37 odst. 2 AZ se navrhuje zrušit privilegované postavení některých státních knihoven vůči ostatním knihovnám, neboť taková právní úprava se jeví v rozporu s právem Evropské unie a v rozporu se zásadou stejné ochrany vlastnického práva státu a vlastnického práva ostatních osob.

Navrhované ustanovení § 97 odst. 6 vychází z dřívějšího znění § 97 odst. 8 (*Dohody o sdružení nositelů práv v osobě kolektivního správce ani dohody podle odstavce 5 se nepovažují za dohody narušující hospodářskou soutěž podle zvláštních předpisů.*) s tím, že se navrhuje výslovně normativně zakotvit možnost autorů a umělců ve svobodném povolání sdružit se za účelem společného vyjednávání o podmínkách tvůrčí práce a odměňování za ní. Reaguje se tak na rozhodovací praxi ÚOHS, který považuje autorská sdružení (jiná než kolektivní správce) vyjednávající za své členy (např. umělci překladaelé, grafici, fotografové apod.) tarifní podmínky s uživateli za zakázaná kartelová uskupení. Zcela přitom přehlíží absolutní informační a mocenskou nerovnost mezi profesionálními uživateli-podnikateli (nakladatelé, vysílatelé, producenti) a jednotlivci-umělci, kteří si samostatně nemohou vyjednat prakticky žádné lepší podmínky, nejedná-li se o několik málo významných umělců.

Veškeré navrhované úpravy autorského zákona jsou vedeny tím záměrem, aby práce umělců a autorů byla především odměňována uživateli autorských děl a uměleckých výkonů (princip *user pays*).

- **Akvizice veřejnými knihovnami**

Povaha opatření: Novela zákona o neperiodických publikacích

Text opatření: *Zavést místo předávání povinných výtisků povinnost (některých) knihoven kupovat si výtisky neperiodických publikací? Podobné opatření mají např. v Norsku, kde si z každého vydání musí knihovny pořídit kopii, což nepřímo funguje jako podpora celého nakladatelského průmyslu a samozřejmě pak spisovatelů a překladatelů.*

Komentář: Literáti i nakladatelé jsou znevýhodněni na trhu oproti ostatním oborům tím, že knihovny půjčují téměř zdarma knihy jimi vytvořené a autoři dostávají pouze nízkou odměnu za výpůjčku. V souvislosti s touto problematikou je nutné konstatovat, že v rozporu se Statusem umělce se jeví návrh vznikající Státní kulturní politiky v rámci cíle 2: Účinná péče o kulturní dědictví „Současně je nezbytné rozšířit počet povinných výtisků, jelikož současný stav neodpovídá soudobým potřebám společnosti, ani možnostem nakladatelů. Druhou možností je změna zákona, aby bylo možné využít více digitálních kopií výtisku přímo v knihovně“.

Zakázané kolektivní vyjednávání profesionálních umělců

Závěrem považujeme za nutné upozornit na fakt, že (nejen) v českém legislativním prostředí se profesionální umělci vykonávající svou profesi mimo zaměstnanecký poměr potýkají s překážkami znemožňujícími jim účinně vyjednat se třetími stranami prostřednictvím organizací umělců, resp. oborových organizací. Připomínáme, že nelze účinně jednat o nastavení určitých minimálních standardů podmínek spolupráce třetí strany s profesionálními umělci zastoupenými oborovou organizací, aniž by takové jednání nenaplňovalo znaky zákonem zakázaných dohod soutěžitelů narušující hospodářskou soutěž. I tento konflikt zájmu na podporu a ochranu výkonu umělecké profese na jedné straně a ochrany hospodářské soutěže na straně druhé, poukazuje na potřebu a urgentnost podpory a ochrany výkonu umělecké profese, tj. ochrany statusu profesionálního umělce, v celé jeho komplexnosti, a to na zákonné úrovni.